

Ecologisch onderzoek

Dickensstraat e.o. te Utrecht

7 juni 2018

Samenvatting

Voor de Dickensstraat en omgeving zijn in het recente verleden enkele onderzoeken uitgevoerd en gepubliceerd. Het betreft een afdoend onderzoek (Ursinus 2015) en een Oriënterend onderzoek voor de garageboxen aan de Dickensplaats (Van der Linden 2016). Vanwege de doorlooptijd is een update nodig, verder is een ondergeschikte uitbreiding nodig. Besloten is voor het geheel een nieuw rapport uit te brengen.

Uit de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen blijkt dat in de woningen binnen plangebied acht paarterritoria aanwezig zijn. Om effecten te voorkomen zijn in totaal 32 alternatieve verblijfplaatsen geplaatst. Deze zijn geïntegreerd in de gevels van de verschillende flats.

Het oriënterend onderzoek en de eenmalige inventarisatie in 2018 geeft geen aanleiding de conclusies uit de eerdere onderzoeken te wijzigen of aan te vullen.

Voor de overige dieren is de zorgplicht uit de Wet natuurbescherming van toepassing.

Inhoud

- 2 – Inleiding
- 3 – Beschrijving gebied
- 4 – Beschrijving werkwijze
- 8 – Waarnemingen
- 11 – Analyse
- 13 – Maartegelen
- 14 – Advies & Bronnen

Colofon

Opdrachtgever	Mitros
Projectnummer	18.047
Datum	7 juni 2018
Auteur	P.J.H. van der Linden
Gecontroleerd	T. Ursinus
Status	concept

*Els & Linde B.V.
Spechtstraat 59
1223 NX Hilversum
mob 06 - 27564247
e-mail vanderlinden@elsenlinde.nl*

Inleiding

Voor de Dickensstraat en omgeving zijn in het recente verleden enkele onderzoeken uitgevoerd en gepubliceerd. Het betreft een afdoend onderzoek (Ursinus 2015) en een Oriënterend onderzoek voor de garageboxen aan de Dickensplaats (Van der Linden 2016). Vanwege de doorlooptijd is een update en een ondergeschikte uitbreiding nodig. Besloten is voor het geheel een nieuw rapport uit te brengen.

Voor de plannen is door bureau Els & Linde B.V., op 5 november 2014, een oriënterend onderzoek uitgevoerd. Op basis hiervan is het afdoende onderzoek in 2015 uitgevoerd. In een later stadium is een oriënterend onderzoek van de garageboxen toegevoegd. Uit dat onderzoek bleek dat er geen beschermde soorten in dat plandeel konden voorkomen. Anno 2018 wordt een complex aan de Cervanteslaan toegevoegd. Besloten is om naast een oriënterend onderzoek aan het genoemde complex tevens met een eenmalig vleermuisonderzoek de stand van zaken te peilen. Het onderzoek in 2018 is niet als een zelfstandig afdoend onderzoek te beschouwen, maar als een aanvulling op eerdere onderzoeken.

Bij de analyse van de effecten is gelet op de effecten veroorzaakt door de veranderde omgeving en het veranderde gebruik. Daarnaast zijn de effecten bepaald die veroorzaakt worden door de werkzaamheden, die nodig zijn om te komen tot de gewenste werkzaamheden. Daarbij is naast de planlocatie sec. gelet op de directe omgeving en de effecten op soorten in de omgeving.

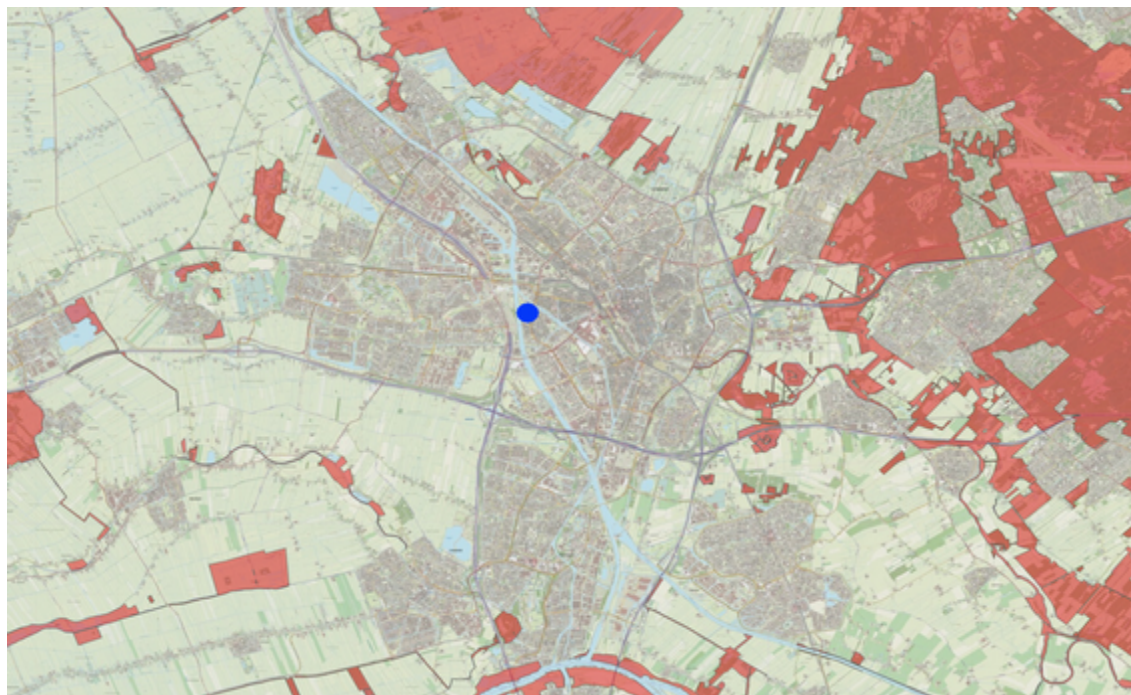
Ligging van de complexen. Rood = uitgevoerd 2015, paars = uitgevoerd 2016, groen = uitgevoerd 2018.

H02 Planomgeving: locatie, omgeving en beschermde natuurgebieden

Ligging van de Natura 2000-gebieden.

Ligging van de Natuurnetwerk Nederland.

De planlocatie ligt in de buurt Halve Maan, binnen de bebouwde kom van Utrecht. De Halve Maan is het westelijke deel van de subwijk Oog in Al, tussen het Amsterdam-Rijnkanaal aan de westkant en de Lessinglaan en de centrale weg door Oog in Al, aan de oostkant. Het betreft de appartementencomplexen en de garageboxen tussen de Dickenslaan, Calderonlaan en Cervanteslaan. Aan de appartementen wordt/is groot onderhoud uitgevoerd, de garageboxen worden aangepast.

Op ruim 4 kilometer afstand van de planlocatie liggen de gebieden die onderdeel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur). Op ruim 5 kilometer afstand van de planlocatie, ligt het Natura 2000 gebied Oostelijke Vechtplassen.

Natura 2000

Via de Natura 2000 zijn gebieden beschermd van internationaal belang. Voor deze gebieden zijn doelstellingen geformuleerd voor het behoud van habitats en planten en dieren. Deze Natura 2000 gebieden zijn ook beschermd tegen invloeden van buiten, zoals stikstofdepositie en grondwaterstromen. Voor functie waardoor de depositie van stikstofverbindingen toeneemt is een berekening noodzakelijk van de effecten. Omdat er sprake van groot onderhoud zal er geen significante wijziging in de emissie verwacht worden. Een berekening van de depositie is niet noodzakelijk. Vanwege de grote afstand tussen Natura 2000 gebieden en het perceel en de aard van de werkzaamheden kan een effect van andere oorzaken, zoals geluid, licht of grondwaterstromen, op voorhand worden uitgesloten.

Natuurnetwerk Nederland

Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het Natuurnetwerk van Nederland. Het Natuurnetwerk Nederland wordt via de ruimtelijke verordening beschermd

H03 Werkwijze: technieken, veldbezoeken & omstandigheden in het veld

Voor de afdoende inventarisatie van beschermde soorten, is het van belang dat deze worden uitgevoerd volgens enkele regels. Het gaat om voldoende inspanning met geschikte technieken, in het optimale seizoen en door gekwalificeerd personeel. De gebruikte methoden en technieken worden aangepast op de situatie en op de te verwachten soorten. Hierbij wordt een afweging gemaakt welke methoden en technieken het meest geschikt c.q. efficiënt zijn. Voor verschillende soorten zijn protocollen verschenen of kan worden teruggevallen op wetenschappelijke literatuur, gericht op het inventariseren van soorten. Daarnaast zijn er voor een beperkte lijst soorten, zogenoemde kennisdocumenten verschenen. Voor het inventariseren van beschermde soorten gebruikt Els & Linde de verschillende genoemde bronnen, aangevuld met terrein- en soortkennis van de ecooloog. Belangrijk onderdeel van een afdoend onderzoek is dat de gebruikte techniek op een juiste manier wordt vastgelegd, zodat het onderzoek is te reproduceren.

Technieken onderzoek vleermuizen

Voor het onderzoek naar vleermuizen wordt de meest recente versie van het vleermuisprotocol gehanteerd. Het vleermuisprotocol geeft een grote mate van juridische zekerheid dat voldaan is aan een wettelijke en maatschappelijk verantwoorde inspanning. Het vleermuisprotocol is gebaseerd op de meest recente wetenschappelijke inzichten en voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt aan een gedegen onderzoek. Naast het vleermuisprotocol worden voor het onderzoek naar vleermuizen, tevens de kennisdocumenten van de BIJ12 gevolgd. De kennisdocumenten van de geven een overzicht van maatregelen die genomen kunnen worden om negatieve effecten op soorten te verminderen of te voorkomen. Daarnaast beschrijven de kennisdocumenten de ecologische aspecten en de wijze waarop de afwezigheid van soorten afdoende kan worden aangetoond. Aanvullend op het vleermuisprotocol en de kennisdocumenten, worden verschillende bronnen geraadpleegd om de biogeografie van soorten vast te stellen.

Voor de geluidswaarnemingen tijdens de inventarisaties van vleermuizen, wordt gebruik gemaakt van een Pettersson D240x batdetector. In combinatie met de batdetector wordt voor geluidopnames een Edirol opname-apparaat gebruikt. Waar nodig worden de opgenomen geluiden achteraf geanalyseerd (Batsound, Raven). De geluidswaarnemingen worden tijdens de inventarisaties gecombineerd met zichtwaarnemingen van de onderzoeker. Indien noodzakelijk worden luistersets op doeltreffende punten geïnstalleerd, als aanvulling op het onderzoek. Voorafgaande aan de inventarisaties van vleermuizen, worden de omstandigheden binnen de planlocatie vastgelegd met een fotocamera. Na afronding van de inventarisaties worden de beeldmaterialen en de sporen vondsten geanalyseerd.

Veldbezoeken & omstandigheden in het veld

De onderzoeken naar vleermuizen bestaan uit verschillende inventarisaties en worden uitgevoerd in het optimale seizoen. Vleermuizen beschikken over een netwerk aan vaste verblijfplaatsen en verplaatsen zich binnen dit netwerk regelmatig. De belangrijkste vaste verblijfplaatsen die in theorie binnen het plangebied aanwezig zijn; winterverblijfplaatsen, kraam c.q. zomerverblijfplaatsen, vliegroutes en paarterritoria. In voorkomende gevallen kunnen – voor de soort essentiële – jachtgebieden eveneens als een vaste verblijfplaats gelden. De vaste vliegroutes zijn als twee afzonderlijke ty-

pen te verdelen; enerzijds de routes die hoog frequent gebruikt worden en anderzijds de vliegroutes naar de winterverblijven. Het onderzoek naar de vliegroutes tussen kolonieplek en jachtgebied, worden gelijktijdig met de inventarisaties van de kolonies uitgevoerd.

Voor het zoeken naar kraamkolonies van vleermuizen is de periode van 15 mei tot en met 15 juli de optimale onderzoekstijd. Voor de (kraam)kolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 30 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht rond zonsondergang naar uitvliegende en jagende vleermuizen en minimaal eenmaal rond zonsopkomst naar zwermende vleermuizen.

Na het uiteenvallen van de kraamkolonie medio juli vliegen de dieren naar de winterverblijven. Vanaf begin augustus zijn de meeste dieren bij de winterverblijven aanwezig. Een goede indicatie voor een winterverblijf is het zoeken naar zwermende dieren rond middernacht in augustus.

De verschillende soorten bezetten in de nazomer een paarterritorium. Deze kunnen onderzocht worden in de periode van 15 augustus tot 1 oktober. Voor de paarkolonies is het noodzakelijk om minimaal twee inventarisaties uit te voeren, met een tussentijd van 20 dagen. Per inventarisatie dient minimaal twee uur onderzoek te worden gedaan. Tijdens de inventarisaties wordt gezocht naar paarterritoria van vleermuizen. De inventarisaties naar vleermuizen starten allemaal ruim voor zonsondergang en eindigen op het moment dat de aanwezigheid van alle potentieel voorkomende soorten en functies zijn vastgesteld.

H04 Waarnemingen: veldgegevens en gegevens uit de literatuur

Waarnemingen in mei 2015 (rood is gewone dwergvleermuis).

Waarnemingen in juni 2015 (rood is gewone dwergvleermuis, geel is laatvlieger).

Tijdens de inventarisaties waren de weersomstandigheden voldoende voor een betrouwbaar resultaat. Wat geschikte weersomstandigheden zijn is beschreven in de kennisdocument en de verschillende onderzoeksprotocollen. Voor het project is eerder een oriënterend onderzoek uitgevoerd (2014 & 2016). Op basis daarvan is in 2015 een inventarisatie naar vleermuizen uitgevoerd. De resultaten worden hierna samengevat. Anno 2018 is een aanvullend oriënterend onderzoek uitgevoerd aan een complex aan de Cervantestraat. Tevens is eenmalig een inventarisatie van vleermuizen uitgevoerd om na te gaan of de dieren – na uitvoering van het werk – nog aanwezig zijn.

Bronnenonderzoek

Omdat er uitvoerig onderzoek naar de vleermuizen is uitgevoerd beperkt het bronnenonderzoek zich tot die soorten die niet zijn geïnventariseerd in kader van de projecten. Aan de Lessinglaan – de doorgaande weg langs het plangebied – zijn verschillende meldingen van de egel. Binnen het plangebied zelf zijn geen meldingen. Dit is echter zeer waarschijnlijk een waarnemers effect (er is niet gekeken). Binnen het onderzoeksgebied zijn geen huismus of gierzwaluw bekend, tijdens eerdere inventarisaties zijn deze soorten ook niet waargenomen.

Oriënterend onderzoek(en)

In 2014 is een oriënterend onderzoek uitgevoerd in het gebied exclusief de garageboxen en het complex aan de Cervantestraat. Uit dat onderzoek volgde een advies voor een afdoend onderzoek naar vleermuizen – welke is uitgevoerd.

In 2016 is een oriënterend onderzoek uitgevoerd naar de garageboxen. Uit dat onderzoek volgde de conclusie dat er geen beschermde soorten aanwezig zijn. Een afdoend onderzoek was niet noodzakelijk.

In 2018 is een oriënterend onderzoek aan de Cervantestraat. uitgevoerd. De rapportage volgt hierna.

Het complex bestaat een gestapelde bouw in twee woonlagen. Het dak heeft een zwakke helling en heeft geen dakpannen. De groenvoorziening aan de voor- en achterzijde is verruigd. Er zijn geen beschermde planten aangetroffen of te verwachten. Het pand is nauwkeurig onderzocht op potentieel aanwezige verblijfplaatsen. Het dak heeft geen geschikte holten voor vleermuizen. In de gevels zijn geen openingen aangetroffen waarachter een holte kan zitten. De kans op een verblijfplaats van vleermuizen in het gebouw is daarmee uit te sluiten. In de tuin is veel dekking aanwezig. De kans op een egel in de tuin is daarmee groot. Tijdens de werkzaamheden moet daarom de zorgplicht in acht worden genomen.

Gezocht is of er nestplekken kunnen zijn voor de gierzwaluw of de huismus in het complex. Het dak is niet geschikt als verblijfplaats en in de gevels zijn geen openingen aangetroffen die naar een geschikte nestholte leiden. De kans op huismus of gierzwaluw in het pand is daarmee uit te sluiten. Er is een kleine kans op algemene broedvogels in de tuin. Tijdens de inventarisatie zijn deze echter niet waargenomen.

Voor de andere soorten (vissen, amfibieën, reptielen, insecten e.a.) geldt dat een geschikt habitat ontbreekt en dat deze soorten met zekerheid niet aanwezig zijn binnen het plangebied.

Waarnemingen najaar 2015 – roepende mannetjes.

Waarnemingen van jagende gewone dwergvleermuizen in 2018.

Vleermuizen

In 2015 zijn vier inventarisaties naar vleermuizen uitgevoerd. Op 18 mei 2015 en 24 juni 2015 zijn de inventarisaties van zomerverblijfplaatsen en kraamkolonies uitgevoerd. De najaarsinventarisatie is uitgevoerd op 7 september, 4 oktober 2015 en 11 oktober 2015. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van het toenmalig geldende vleermuisprotocol. De inventarisatie van 11 oktober was specifiek gericht op de aanwezigheid van winterverblijven. Tegenwoordig wordt dat onderzoek in augustus uitgevoerd. In de tabel staan de onderzoektijden en omstandigheden. Op 30 mei 2018 is een eenmalige inventarisatie van de vleermuizen uitgevoerd. Deze is bedoeld om vast te stellen of vleermuizen nog aanwezig zijn in de omgeving, gelet op de uitgevoerde werkzaamheden. Het is nadrukkelijk niet bedoeld als afdoend.

18-05-2015	21:00	00:30	Droog, 7,7 °C	Jagende gewone dwergvleermuizen
24-06-2015	21:30	05:00	Droog, 11,7 °C	Jagende gewonde dwergvleermuis en laatvlieger
07-09-2015	20:30	00:30	Droog, 7,7 °C	Geen roepende mannen, geen paarterritorium, geen vleermuizen
04-10-2015	20:00	22:00	Droog, 12,2 °C	Acht roepende mannen; vliegend – paarterritoria aanwezig
11-10-2015	23:45	07:00	Droog, 6,2 °C	Geen zwermende dieren – geen groot winterverblijf
30-05-2018	21:30	23:30	Droog, 16,8 °C	Max. 10 jagende gewone dwergvleermuis

Waarnemingen

Tijdens de voorjaarsinventarisaties in 2015 zijn telkens uitsluitend jagende dieren aangetroffen. Er zijn geen uitvliegende dieren of zwermlocaties aangetroffen. Het onderzoek in 2018 bevestigt dit beeld een tiental jagende dieren tussen de flats. Geen verblijfplaats aangetroffen. Verspreid over de omgeving zijn verblijfplaatsen van individuen (mannenverblijf) aanwezig. Duidelijk is in ieder geval dat er geen kolonie aanwezig is.

Voor de najaarsinventarisaties valt op dat begin september geen enkel dier is aangetroffen en dat later een vrij groot aantal paarterritoria is vastgesteld. Ursinus geeft hiervoor als verklaring dat dieren in het najaar gedurende korte tijd de paarkwartieren bezoeken en vervolgens – bij te weinig respons – doortrekken naar een ander gebied. Het is goed mogelijk dat de mannen eerst elders in Utrecht paarkwartieren hebben gehad en na het uitblijven van succes naar het plangebied zijn getrokken.

H05 Analyse: beoordeling van de effecten op de natuurwaarden

Bij de analyse wordt gelet op de effecten als gevolg van het veranderde gebruik en de veranderde inrichting. Daarnaast wordt gelet op de effecten als gevolg van de werkzaamheden, om de veranderingen te kunnen bereiken. Voor zover plangebieden binnen het Natuurnetwerk, het weidevogelleefgebied, Natura 2000-gebied of andere beschermde natuurgebieden liggen, worden de effecten op deze beschermde natuurgebieden binnen de analyse getoetst. Voor de Natura 2000-gebieden is de externe werking eveneens van belang; de belangrijkste externe effecten worden veroorzaakt door toename van depositie, geluid en licht. Daarnaast kunnen veranderde grondwaterstromen een effect veroorzaken.

Wet natuurbescherming

Per 1 januari 2017 is de Wet natuurbescherming van kracht. De Wet natuurbescherming kent een afdeling voor soortbescherming en een afdeling voor gebiedsbescherming. Binnen de gebiedsbescherming is de PAS (de programmatische aanpak stikstof) een integraal onderdeel. Binnen de PAS zijn maatregelen opgenomen om de stikstofdepositie te reduceren. Een onderdeel is dat voor alle bronnen een berekening moet worden uitgevoerd van de stikstofdepositie. Dit wordt met het voorgeschreven instrument Aerius berekend. Bij een depositie tussen 0,05 en 1,0 mol stikstof is er een meldingsplicht. Als er minder dan een 0,05 mol wordt veroorzaakt en er nog ontwikkelingsruimte is in het Natura 2000-gebied is er geen melding nodig. Is er geen ontwikkelingsruimte of wordt er een hoge depositie veroorzaakt dan is er vergunningplicht. Met de Aerius kan worden aangetoond dat er geen hoge depositie is. De soortbescherming binnen de Wet natuurbescherming richt zich op de internationale afspraken, en geeft een uitbreiding van de beschermde soorten door aan de rode lijst (bedreigd en ernstig bedreigd) een beschermd status te koppelen.

Vleermuizen

Het onderzoek naar vleermuizen uit 2015 is conform het vleermuisprotocol en andere handleidingen voor goede inventarisaties uitgevoerd. Uit de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen blijkt dat in de woningen binnen plangebied acht paarterritoria aanwezig zijn. Om effecten te voorkomen zijn in totaal 32 alternatieve verblijfplaatsen geplaatst. Deze zijn geïntegreerd in de gevels van de verschillende flats.

Het oriënterend onderzoek en de eenmalige inventarisatie in 2018 geeft geen aanleiding de conclusies uit de eerdere onderzoeken te wijzigen of aan te vullen.

Overige soorten

Binnen de planlocatie zijn geen beschermde plantensoorten aangetroffen of te verwachten. Voor de overige beschermde soorten ontbreekt een geschikt habitat. Deze soorten zijn daarom niet binnen de planlocatie te verwachten.

Zorgplicht

De zorgplicht – met name voor de egel – moet in acht worden genomen. Dat betekent dat er geen materiaal in de tuin of de plantsoenen kan worden geplaatst en dat aangetroffen dieren buiten de invloedssfeer van het project geplaatst moeten worden. Egels kunnen onder de struiken in de strooisellaag overwinteren. In de winterperiode moeten de plekken met struiken worden vermeden.

H06 Conclusie, advies en gebruikte bronnen

Voor de Dickensstraat en omgeving zijn in het recente verleden enkele onderzoeken uitgevoerd en gepubliceerd. Het betreft een afdoend onderzoek (Ursinus 2015) en een Oriënterend onderzoek voor de garageboxen aan de Dickensplaats (Van der Linden 2016). Vanwege de doorlooptijd is een update nodig, verder is een ondergeschikte uitbreiding nodig. Besloten is voor het geheel een nieuw rapport uit te brengen.

Het onderzoek naar vleermuizen uit 2015 is conform het vleermuisprotocol en andere handleidingen voor goede inventarisaties uitgevoerd. Uit de resultaten van het afdoend onderzoek naar vleermuizen blijkt dat in de woningen binnen plangebied acht paarterritoria aanwezig zijn. Om effecten te voorkomen zijn in totaal 32 alternatieve verblijfplaatsen geplaatst. Deze zijn geïntegreerd in de gevels van de verschillende flats.

Het oriënterend onderzoek en de eenmalige inventarisatie in 2018 geeft geen aanleiding de conclusies uit de eerdere onderzoeken te wijzigen of aan te vullen.

Voorafgaande en tijdens de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de aanwezige soorten die vallen onder het zorgbeginsel van de Wet natuurbescherming. Aangetroffen dieren die niet uit zichzelf het werkgebied kunnen verlaten, dienen in veiligheid te worden gebracht en buiten het werkgebied te worden uitgezet, in vergelijkbaar geschikt habitat in de omgeving. Schuil- en overwinteringsplekken zoals bladhopen, hout- en steenstapels e.d. dienen eerst te worden gecontroleerd op overwinterende en of schuilende dieren.

- Anonymus (2017). Kennisdocument Gewone dwergvleermuis. BIJ12
- Anonymus (2017). Kennisdocument Gierzwaluw. BIJ12
- Anonymus (2017). Kennisdocument Huismus. BIJ12
- Dietz, Chr., O. von Helversen & D. Nill (2012) Vleermuizen. Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Triton Natuur
- Hemmers, N. (2014). Quick scan ecologie, Halve Maan fase 2 Utrecht. Els & Linde b.v.
- Kapteyn, K. (1995) Vleermuizen in het landschap. Schuyt & co, Haarlem.
- Linden, P.J.H. van der (2016) Dickensstraat – garageboxen. Els & Linde b.v.
- Simon, M., S. Hüttenbügel & J. Smit-Viergutz (2004) Ökologie und Schutz von Fledermäusen in Dörfern und Städten. Bundesamt für Naturschutz, Bonn.
- Ursinus, T. (2015) Afdoend onderzoek Halve Maan II Utrecht. Els & Linde b.v.
- provincie-utrecht.nl
- waarneming.nl